

”Temaet Nyevangelse i *eMissio* 2022 – introduktion og kommentar!

Af ph.d., Carsten Elmelund Petersen

Redaktør for *eMissio*

Lektor ved Dansk Bibel-Institut

og førsteamanuensis ved

Fjellhaug International University College Copenhagen

Mail cep@dbi.edu

Når vi i *eMissio* har et særtema om nyevangelsen, er det i hovedtræk den vigtige skikkelse C. O. Rosenius og tillige Oscar Ahnfeldt og Lina Sandell, og deres påvirkning på dansk og norsk kirkeliv, der falder inden for vores horisont.

Forhistorien er, at en gruppe engagerede mennesker med interesse for Rosenius og hans påvirkning på danske vækkelsesbevægelser talte om at udgive en antologi med deres artikler. Projektet stødte på modstand af praktisk art, og idéen, om at artiklerne i stedet kunne bringes i *eMissio*, blev fremsat. I Dansk Bibel-Instituts lærerråd drøftede vi sagen, og jeg påtog mig opgaven, da jeg også skulle overtage opgaven som hovedredaktør af *eMissio*. I april 2018 skrev jeg de første mails angående sagen, og kort efter gik jeg i gang med at kontakte skribenterne for at få aftalerne i hus. Det var planlagt, at de skulle udkomme i *eMissio* i 2020. Men pludselig udkom den påtænkte bog i et

begrænset oplag.¹ Artiklerne i bogen er fagfællebedømte, bortset fra en enkelt artikel, der også blev publiceret et andet sted, hvor den blev fagfællebedømt.²

Udgivelsen af bogen i 2020 førte til overvejelser. Ville det stadig give mening at publicere artikler om nyevangelisme i *eMissio*? Svaret var ja, og der er flere grunde til det. Nogle af de fagfællebedømte artikler måtte forkortes betydeligt for at komme med i bogen. *eMissio* kunne give mulighed for, at artiklerne kunne bringes i fuld længde. Dertil kom muligheder for at inddrage en række andre artikler, så temaet kom til at blive meget større og meget mere detaljeret end i de 7 fagfællebedømte artikler på 413 sider. Resultatet er, at vi nu ved afrundingen har publiceret 36 artikler med 1601 siders stof om nyevangelismen plus en enkelt boganmeldelse.

Vi ønskede ikke at stå i vejen for bogen, men at den skulle få et så godt salg som muligt. Vi valgte at publicere artikler i en særudgave for 2022. Men vi fik meget stof, og det var først i 2023, at vi kunne afrunde sagen og sætte punktum.

Da den nævnte bog blev trykt i begrænset oplag, besluttede vi at genpublicere artiklerne, og hvis det var muligt at få tilføjelser og rettelser med, ville vi gerne det. Vi besluttede også at udvide horisonten til Norge.

I den henseende er det vigtigt at understrege nogle forhold. *eMissio* har ikke status som fagfællebedømt tidsskrift. En række norske artikler af Egil Sjaastad har også været publiceret i fagfællebedømte tidsskrifter. Alle disse artikler har nu undergået større eller mindre forandringer. Nogle artikler er ændret meget. Et eksempel på det er Jens Jensens artikel "Chr. Bau og rosenianismen i Slesvig-Holsten". Ved fagfællebedømmelsen før bogudgivelsen blev et par lange afsnit skåret væk. I *eMissio*-udgaven er de afsnit igen taget med, fordi de rummer informativt stof, som vil være relevant, hvis nogle i fremtiden vil forske videre i emnet.

Artiklerne, der tidligere blev fagfællebedømt, er forandret. Som minimum er der tilføjet resume og kodeord, som gør, at det er nemmere at google sig frem til artiklerne. Yderligere er indsat et billede af skribenten og en vigtig note, der henviser til den originale første publicering. I de artikler i *Rosenius i Danmark*, hvor der var indsat kort over udbredelsen, er der i *eMissio* indsat farvekort takket være Carsten Hestbech!

I fremtiden må man meget gerne citere og referere til artiklerne i *eMissio*. Men man må respektere videnskabelig praksis således, at hvis man vil henvise til fagfællebedømte artikler, må man gå tilbage til de oprindelige artikler, som noterne henviser til.

¹ Lars Brixen (red.), *Rosenius i Danmark — en antologi om den rosenianske vækkelse i Danmark* (Rønne: ELMForlag 2020).

² Lars Brixen (red.), *Rosenius i Danmark*, s. 4.

Vores projekt med nyevangelismen i *eMissio* udviklede sig til en vision om at stille en materialesamling til rådighed for studenter og forskere om rosenianismens udbredelse i Danmark og Norge og om teologien hos Rosenius, Ahnfeldt og Sandell. I fremtiden vil man kunne konsultere denne materialesamling for at skaffe inspiration og viden til videre studier i emnet.

Der er overlapning i stof i en række artikler. Det kan ikke undgås, sådan som de mange artikler samlet sammen. Vi har tillid til, at vores læsere selv kan udvælge det, som er relevant for deres interesse og behov.

Vækkelsen i Danmark begyndte med De stærke Jyder i 1790'erne. I Norge begyndte det med Hans Nielsen Hauge i 1796. I Sverige kom vækkelsen med den skotske metodistpræst George Scott i 1830'erne. Denne vækkelse kom Carl Olof Rosenius til at stå i spidsen for, da Scott forlod Sverige i 1842. Vækkelsen efter Scott og Rosenius er senere udspaltet i mange forskellige frikirker og foreninger indenfor Svenska Kyrkan. Det er en interessant diskussion, hvorfor vækkelsen kom, og hvordan den udviklede sig. Det enkle åndelige svar er, at vækkelse kommer, når Helligånden bruger villige menneskelige redskaber til at skabe vækkelse. Når det er sagt, er der også antropologiske og sociologiske bevægelser i et samfund, der kan spores i eftertiden. Sådanne forhold er interessante,³ men artiklerne i *eMissio* har fokus på teologiske og historiske forhold. Nyevangelismens forhold til statskirke, herrnhutisme og pietisme har forholdsvis ikke fået meget opmærksomhed.

Når vi i dansk og norsk sammenhæng kan se, at der er kommet inspiration fra Rosenius og hans medarbejdere Oscar Ahnfeldt og Lina Sandell, er det et mindre udsnit af den svenske vækkelse. Det er eftervirkningerne efter de tre, der er tematiseret i *eMissio*.

Nyevangelismen, som vækkelsen efter Rosenius er en del af, fik nedslag i Norge, men i begrænset omfang. I Norge har der været vækkelser efter Hans Nielsen Hauge, Gisle Johnson og Ole Hallesby. Disse vækkelser har præg af pietismen. I Danmark stod den rosenianske vækkelse i et spændingsforhold til den indremissionske vækkelse. Dette er dog ikke temaet i artiklerne i *eMissio*.

I Sverige har der været drevet temmelig meget forskning om nyevangelismen. Men vi har for at begrænse os valgt ikke at inddrage en svensk vinkel på sagen. I stedet henviser vi til det svenske "Carl Olof Rosenius-sällskapet", som har en fortræffelig hjemmeside med meget relevant stof.⁴ De artikler

³ Se f.eks. Joel Halldorf, "Den evangelikala väckelsen och moderniten" *Theofilos* vol. 5 nr. 1 2023, 16-31 jf. https://theofilos.no/wp-content/uploads/2019/08/2b_Academia_Halldorf_Den-evangelikala-v%C3%A4ckelsen-och-moderniteten.pdf

⁴ <https://www.co-rostenius.se/>

som vi fremlægger i *eMissio* har sin begrænsning, da der er store emner på tværs af de nordiske lande, der ikke berøres.⁵

Som redaktør vil jeg byde velkommen til læsningen af følgende artikler i 5 rubrikker:

Nyevangelismen i Danmark – kirkehistoriske perspektiver

Ebbe Kaas, “Den rosenianske forbindelse mellem Skåne og Østdanmark etableres” (53 sider)

Ebbe Kaas, “Den rosenianske forbindelse mellem Skåne og Østdanmark skifter karakter” (44 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, “Rosenianismens indgang i det danske vækkelseslandskab” (72 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, “Luthersk Missions forhistorie, stiftelse og vækst” (24 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, “Chr. Møllers teologiske udvikling og dannelsen af Evangelisk Luthersk Missionsforening” (69 sider)

Finn Aasebø Rønne, “Dansk nyevangelisme i det private rum: Tre år af Christine Rønnes liv” (18 sider)

Jens Jensen, “Chr. Bau og rosenianismen i Slesvig-Holsten” (160 sider)

Jens Jensen, “Rosenianismen i Vestjylland før 1920” (65 sider)

Kurt Ettrup Larsen, “Ny-evangelisk indflydelse i Indre Mission og nærtstående foreninger i dansk kirkeliv, ca. 1830-1960” (28 sider)

Finn Aasebø Rønne, “Rosenius og Danmark” (18 sider)

Finn Aasebø Rønne, “Nyevangelismen set med danske øjne – Dansk nyevangelisme i teologihistorisk perspektiv” (22 sider)

Henrik Bo Jacobsen, “Den herrnhutiske vækkelse” (47 sider)

Finn Aasebø Rønne, “Brydninger mellem pietistisk og herrnhutisk vækkelseskultur, belyst ud fra C.O. Rosenius’ syn på læren om universel retfærdiggørelse” (11 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, “Om de indvandrede hollændere og svenskere på Amager og Luthersk Missions opståen” (32 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, “Niels Pedersen Grunnet og Den evangelisk-lutherske Frikirke” (30 sider)

Rosenianismens udbredelse i Norge

Egil Sjaastad, “Rosenius i Norge” (26 sider)

⁵ Jf. Oloph Bexell, “Rosenius i fremtiden: Några forskningsfrågor efter 200 år” *Theofilos* vol. 8 nr. 2 2026, 215-224.
<https://theofilos.no/issues/theofilos-vol-8-nr-2-2016/>

Erik Kjebekk, "Nyeangelismen i Norge med vekt på de rosenianske lekpredikantene Jakob Traasdahl og Paul Gerhard Sand" (16 sider)

Egil Sjaastad, "Jesu døds betydning i nyeangelismens sangskatt" (26 sider)

Egil Sjaastad, "Saliggørelsens orden" i roseniansk sjelesorg" (26 sider)

Ahnfeldt og Sandell

Flemming Kofod-Svendsen, "Ahnfeldts sanger" (50 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, "Ahnfeldts sangbog" (48 sider)

Chris Rasmussen, "Omvendelsesforståelsen i Ahnfeldts sange" (29 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, "Carl Olof Rosenius og Oscar Ahnfeldt" (21 sider)

Egil Sjaastad, "Guds forsyn i Lina Sandells sange" (19 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, "Lina Sandells sange i lyset af Pietisten" (10 sider)

Teologien hos Rosenius

Flemming Kofod-Svendsen, "Rosenius og forsoningen" (56 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, "Striden om forsoningen efter Rosenius" (43 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, "Rosenius' syn på verdensretfærdiggørelsen og "Verden i Jesus retfærdig er vorden"" (48 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, "Rosenius teologi med særligt henblik på helliggørelsen" (20 sider)

Sverre Skillbreid, "Helgelsens sanna Hemlighet – Carl Olof Rosenius' helliggjørelsesforkynnelse" (136 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, "Carl Olof Rosenius' kirkesyn" (55 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, "Rosenius' Israelssyn" (20 sider)

Rosenius historisk

Flemming Kofod-Svendsen, "Arndt og Rosenius" (28 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, "Spener og Rosenius" (82 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, "Walter og Rosenius" (15 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, "Carl Olof Rosenius' og Wilhelm Becks teologi og kirkelige virke" (20 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, "Bibliografi over Rosenius' skrifter udgivet på dansk" (71 sider)

Flemming Kofod-Svendsen, ”Den globale Rosenius – Oversigt over skrifter og sange af Rosenius på forskellige landes sprog” (43 sider)

Herfra ønskes God læselyst!

Mange hilsner

Carsten Elmelund Petersen

Redaktør for *eMissio*